



MUZEUM STANISŁAWA STASZICA W PIŁE

**PROGRAM DZIAŁANIA
MUZEUM STANISŁAWA STASZICA
W PIŁE
2022 – 2029**

Piła, 02 lutego 2022 r.

Wprowadzenie

Program rozwoju i działalności Muzeum Stanisława Staszica w Pile na najbliższe siedem lat zakłada zrównoważony rozwój wszystkich dotychczas prowadzonych form działalności zgodnie z oczekiwaniami społecznymi i Strategią Rozwoju Miasta Piły do 2035 roku. Istotnym celem w najbliższym czasie staje się również dążenie do tego, by Muzeum stało się centrum wiedzy i badań nad życiem i działalnością Stanisława Staszica – jedynym takim miejscem w Polsce. Wszystkie działania zmierzają do tego, by Muzeum Stanisława Staszica w Pile było ważną jednostką kulturalną i naukową w regionie i kraju.

Muzeum Stanisława Staszica – wyjątkowe miejsce w Pile

Muzeum ma siedzibę w dawnym domu rodzinnym Stanisława Staszica, zabytkowym budynku, który jest jedną z najważniejszych wizytówek Piły, co stanowi niewątpliwy walor instytucji.

Muzeum Stanisława Staszica w Pile powstało w 1951 roku jako muzeum biograficzne w wyniku starań ludzi skupionych w Komitecie Odbudowy Domu Stanisława Staszica (1947–1951). Organizatorem było Muzeum Narodowe w Poznaniu – w ówczesnej strukturze polskiego muzealnictwa instytucja nadrzędna w stosunku do placówek terenowych w dawnym województwie poznańskim.

Obecnie organizatorem Muzeum Staszica w Pile jest Gmina Piła. Muzeum obejmuje zasięgiem swojego działania obszar Rzeczypospolitej Polskiej ze szczególnym uwzględnieniem województwa wielkopolskiego. Muzeum zgromadziło 1886 muzealiów oraz 4001 pozycji w księgozbiornie związanych z życiem i działalnością Stanisława Staszica oraz epoką w której żył. Do rzadkich i nietypowych obiektów z muzealnej kolekcji możemy zaliczyć: najstarszą z tablic upamiętniających Staszica ufundowaną przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w XIX w., gipsowe popiersie Staszica autorstwa rzeźbiarza E. Haupta, miniaturę pomnika M. Kopernika w Warszawie wykonaną w Fabryce K. J. Mintera oraz srebrny puchar z dedykacją dla Stanisława Staszica. Oddzielną zamkniętą kolekcją piłskie muzeum biograficznego jest zespół 81 skamieniałości, skał i minerałów. Skamieniałości są darem Zakładu Paleozoologii PAN w Poznaniu z 1956 r., skały i minerały ofiarowało piłskie Przedsiębiorstwo Poszukiwania Nafty i Gazu w latach 1976 i 1986. Kolekcja ta powstała w związku z czasowym eksponowaniem w Muzeum wątków tematycznych odnoszących się do geologicznych zainteresowań Staszica.

Dzięki zgromadzonym muzealiom Muzeum Stanisława Staszica jest jednym z najważniejszych miejsc w Polsce dokumentujących biografię jednego z najwybitniejszych Wielkopolan. Muzeum zapewnia zgromadzonym zbiorom opiekę konserwatorską (konserwacja obiektów zlecana jest specjalistycznym firmom) i naukową. Opracowuje zbiory, organizuje średnio ok. 4 wystaw historycznych rocznie, prowadzi badania naukowe oraz szeroką działalność edukacyjną popularyzującą wiedzę o tym najbardziej znanym mieszkańcu Piły. W muzeum zatrudnionych jest 6 osób, w przeliczeniu na etaty 5 ¼, w tym 4 pracowników tzw. działalności podstawowej.

Muzeum Stanisława w Pile, zlokalizowane jest przy ul. Browarnej 18, obiekt wpisany do Rejestru zabytków województwa wielkopolskiego, pod numerem A-121 z 01.06.1968 r. Muzeum znajduje się w dzielnicy miasta nazywanej Zamościem, na lewym brzegu rzeki Gwdy. Prócz działki 14/2 wydzielonej pod samym budynkiem, Muzeum użytkuje również wygrodzony fragment przylegającej doń działki 14/8 (własność Gminy Piła), jest tam obecnie ogród Muzeum, w którym odbywają się imprezy plenerowe oraz liczne spotkania. Obecny budynek Muzeum był częścią folwarku należącego do rodziny Stasziców, składającego się z domu mieszkalnego oraz zabudowań gospodarczych (niezachowanych do dnia dzisiejszego).

W latach 1985-1986, po podporządkowaniu muzeum Prezydentowi Miasta Piły, podjęto gruntowne prace remontowe, w trakcie których (poza wymianą wszystkich instalacji wewnętrznych i wykonaniem dodatkowej powierzchni magazynowej na poddaszu) przywrócono elewacji budynku jej pierwotny wygląd, nakładając atrapę elementów konstrukcji szachulcowej (według przekazu N. Ordy) na istniejące ściany. Otynkowano również kamienny cokół budynku. Następnie, w połowie lat 90-tych wykonano wewnętrzną klatkę schodową pomiędzy parterem i suteroną piwnicą (wcześniej nie było bezpośredniej komunikacji wewnętrznej). W 2000 r. wymieniono okna na parterze i poddaszu oraz odnowiono podłogi i elewacje na parterze budynku, a w 2004 r. dokonano wymiany pokrycia dachowego, rur i rynien spustowych.

W 2021 roku dzięki realizacji projektu nr RPWP.04.04.01-30-0009/19-00 pt. „Modernizacja i poprawa warunków funkcjonowania Muzeum Stanisława Staszica w Pile” w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020, Działanie 4.4 „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”, Poddziałania 4.4.1 „Inwestycje w obszarze dziedzictwa kulturowego regionu” przeprowadzono inwestycję, która ma ogromny wpływ na poprawę jakości funkcjonowania Muzeum. W ramach projektu zrealizowano następujące zadania:

1.Prace przygotowawcze: wykonanie ekspertyz, demontaż zbędnych ścian lub ich części, skuwanie tynków, demontaż urządzeń sanitarnych i technicznych.

2.Roboty budowlane: obniżenie posadzek w piwnicy wraz z wykonaniem izolacji poziomej, wykonanie posadzek betonowych, osuszenie ścian sutereny, wymiana stolarki okiennej (okna skrzynkowe) i drzwiowej, wykonanie podłogi technicznej na strychu, zmiana wjazdu na strych na model z wysuwaną drabiną, demontaż podłóg parteru i poddasza, wypełnienie akustyczne stropu nad parterem, wykonanie nowych podłóg parteru i poddasza, wykonanie nowych schodów zewnętrznych do kondygnacji sutereny od strony ogródka, wraz z wykuciem nowego wejścia zewnętrznego, w strefie nowego wejścia, montaż zewnętrznego podnośnika dla niepełnosprawnych.

3.Instalacje: likwidacja istniejącej kotłowni gazowej i wykonanie przyłącza do Miejskiej Energetyki Ciepłej, wykonanie, w oparciu o nowe przyłącze, instalacji grzewczej i montaż wymiennika kasetonowego, wykonanie w przestrzeni po kotłowni toalety przystosowanej do korzystania przez osoby niepełnosprawne, oraz wnęki na kasetonowy węzeł cieplny, likwidacja istn. toalety i powiększ. magazynu, wykonanie nowych instalacji wod.-kan, udrożnienie istniejących przewodów kominowych, zabezpieczenie p.poż. i ewentualna naprawa odkrytej konstrukcji dachowej i stropowej, założenie nowej izolacji przeciwwilgociowej i termicznej w dachu oraz na stropie pomiędzy strychem a poddaszem, wymiana grzejników, wykonanie instalacji wentylacji mechanicznej, nawiewno-wywiewnej wraz z centralą (lokalizacja na strychu) wraz z niezbędnym okanałowaniem i wykonaniem szachtów kanałowych, uzupełnienia wentylacji grawitacyjnej, montaż instalacji chłodzenia - system multisplit, modernizacja instalacji wewnętrznych: elektrycznej, oświetleniowej, niskoprądowych (system detekcji dymu, alarmowy, teletechnika, monitoring), naprawa bądź wymiana przyłącza kanalizacji sanitarnej, wymiana oświetlenia.

4. Prace konserwatorskie: konserwacja i wzmocnienie drewnianych belek stropowych nad parterem, naprawa tynków wewnętrznych, roboty malarskie całości wewnątrz, renowacja istniejących okiennic drewnianych, renowacja tynków zewnętrznych i atrap konstrukcji szachulcowej, renowacja schodów wewnętrznych relacji suterena-parter (w przypadku pogłębienia sutereny, dodanie brakującego stopnia), renowacja/wykonanie nowych schodów na poddasze oraz schodów zewnętrznych partii wejściowej.

Wejście główne do Muzeum znajduje się w chwili obecnej od strony ulicy, poprzez schody zewnętrzne na wysoki parter. Stamtąd możliwe jest rozejście na pomieszczenia parteru, przeznaczone całkowicie na ekspozycję stałą poświęconą postaci Stanisława Staszica lub (już przez schody wewnętrzne) do dawnej sutereny, która funkcjonuje aktualnie jako miejsce organizacji wystaw czasowych (historycznych i sztuki współczesnej). Pomieszczenia biurowe umieszczono na poddaszu obiektu. Dostęp z parteru, poprzez nową klatkę schodową. Pomieszczenia magazynowe znajdują się na poddaszu jak również w dawnej suterenie. Obiekt posiada jeszcze dwa wyjścia zewnętrzne – z piwnicy - również od strony ulicy Browarnej (wyjście to jest jednak używane sporadycznie) oraz z sutereny na stronę ogrodu, głównie przy okazji koncertów plenerowych, czy innych imprez organizowanych cyklicznie w ogródku zlokalizowanym na tyłach obiektu. Równocześnie warto zwrócić uwagę, iż ogródek na tyłach obiektu od lat stanowi integralną część Muzeum, biorąc czynny udział w jego życiu kulturalnym. W obiekcie zlokalizowane są dwie toalety. Pierwsza dla pracowników Muzeum, znajduje się na poddaszu, w części administracyjnej. Druga, przeznaczona dla zwiedzających, dostosowana dla osób niepełnosprawnych umieszczona jest w piwnicy obiektu, dostępna również od strony ogrodu.

Należy także dodać, że obecna siedziba Muzeum, dawny dom Stasziców, jest już niewystarczająca dla prawidłowego funkcjonowania instytucji z uwagi na brak powierzchni użytkowej. Szczególnie dotkliwy jest brak powierzchni wystawienniczej, części recepcyjnej, magazynów. W związku z tym po dokonaniu już remontu kapitałnego budynku muzeum i przylegającego ogrodu należy rozważyć możliwość pozyskania środków finansowych na rozbudowę obiektu o brakujące pomieszczenia. Rozbudowa powinna umożliwić Muzeum organizację różnorodnych wydarzeń kulturalnych o wyższym standardzie oraz zaspokoić potrzeby związane z magazynowaniem zbiorów i wyposażenia oraz wykorzystanie wszystkich pomieszczeń Domu Stasziców na nowe wątki związane z działalnością S. Staszica na wystawie stałej. Część pomieszczeń np. po biurach można wykorzystać na utworzenie sal wystawowych – odtworzenie pomieszczeń mieszkalnych z epoki S. Staszica lub bibliotekę muzealną. Finalnie rozbudowa powinna być pierwszym etapem powstania centrum naukowo – badawczego związanego z życiem i działalnością S. Staszica.

Analiza SWOT

Mocne strony

- atrakcyjne położenie w centrum Piły,
- koncerty jazzowe w ogrodzie Muzeum,
- współpraca ze szkołami noszącymi imię Stanisława Staszica,
- zmodernizowana siedziba w zabytkowym budynku dostosowanym do osób niepełnosprawnych
- obsługa turystyczna w językach obcych (angielski, niemiecki),
- bezpłatne zwiedzanie i udział we wszystkich wydarzeniach
- stały dostęp do Internetu; posiadanie własnej strony Muzeum: www.muzeumstaszica.pl i strony na Facebooku,
- pracownicy o wysokich kwalifikacjach, znaczącym dorobku zawodowym i ogromnej wiedzy.

Słabe strony

- niewystarczające oznakowanie tras dojazdowych do Muzeum,
- brak miejsca parkingowego przy Muzeum,
- brak części recepcyjnej, szatni
- niewielka oferta pamiątkarska (brak wyrobów regionalnych),
- wystawa stała mało atrakcyjna, część gablot wystawienniczych przestarzała, mała powierzchnia ekspozycji
- brak nowoczesnych elementów multimedialnych na wystawie stałej (ekrany dotykowe, stoły multimedialne).
- rozdrobniona i niewystarczająca powierzchnia magazynowa,

Szanse

- fundusze pomocowe, stwarzające możliwości dofinansowania planowanych zadań
- rozwój turystyki w Pile, Muzeum Stanisława Staszica jako produkt turystyczny Piły i Wielkopolski,
- promocja dorobku kultury w połączeniu z walorami turystycznymi miasta i regionu,
- bliskie położenie Muzeum Okręgowego im. Stanisława Staszica,
- zwiększenie aktywności kulturalnej mieszkańców dzięki unowocześnieniu oferty i infrastruktury,
- rozwój działań wspierających szkolną edukację historyczną i kulturalną młodzieży,
- ujęcie rozwoju obiektu muzeum w dokumentach strategicznych Miasta Piły.

Zagrożenia

- niski procent wydatków na kulturę może powodować brak środków na inwestycje, remonty, może także spowodować obniżenie oferty muzealnej,
- brak wyrobionych nawyków uczestnictwa w kulturze,
- komercjalizacja kultury masowej.

Misja

Misją Muzeum Stanisława Staszica w Pile jest gromadzenie, opisanie i zachowanie spuścizny po Staszicu, upowszechnianie jego myśli i dzieł, popularyzacja postawy staszicowskiej jako wzorca służby publicznej, ofiarności i stosunku do drugiego człowieka.

Wizja

Muzeum Stanisława Staszica to nowoczesne muzeum, centrum edukacji i kultury, instytucja promująca wysokie standardy obcowania z historią, aktywnie kształtująca społeczność regionu.

Podstawowe założenia i kierunki rozwoju oraz działalności Muzeum Stanisława Staszica w Pile w latach 2022-2028 :

- wykonanie nowej, stałej wystawy z elementami urządzeń multimedialnych, interaktywnej, atrakcyjnej dla różnych grup wiekowych, dostosowanej do osób o specjalnych potrzebach,

- tworzenie warunków dla pełniejszego wykorzystania potencjału intelektualnego i materialnego Muzeum,
- rozwijanie i upowszechnianie działalności naukowej,
- zapewnienie warunków dla systematycznego powiększania liczby muzealiów,
- poprawa warunków przechowywania i ekspozycji zbiorów,
- wzmacnianie pozycji Muzeum Stanisława Staszica jako produktu turystycznego,
- prowadzenie urozmaiconej działalności upowszechniającej kulturę,
- tworzenie oferty online
- montaż parterowego pawilonu wystaw, spotkań; uzupełniającą funkcją jest zaplecze kawiarniane dla projektowanej dodatkowej funkcji oraz istniejącego patio (Obiekt parterowy - wys. do 4, 5 m, obudowany elewacją ze szkła refleksyjnego (odbicie istniejącego drzewostanu oraz istniejącego „Domku Staszica”), otwarcie fragmentu ściany na istniejące patio
- obiekt magazynowy i pakownia, obiekt w skali 1 kondygnacji, o elewacji „modernistycznego szachulca”. Stanowić to będzie pewne odniesienie do istniejącego budynku głównego. Zaopatrzenie w światło naturalne poprzez świetliki dachowe. Łącznikiem obu obiektów byłby zewnętrzny, przeszklony częściowo korytarz.
- wydzielenie kilku miejsc parkingowych od ul. W. Witosa
- rozbudowa „Domku Staszica” w formie dosłownego przedłużenia jego kubatury – dotyczy zarówno skali, jak i geometrii – do istniejącego budynku mieszkalnego, jako obiektu całkowicie przeszklonego

Gromadzenie i przechowywanie zbiorów

Muzeum Stanisława Staszica w Pile gromadzi przede wszystkim stasziciana tzn. muzealia bezpośrednio lub tylko pośrednio związane z osobą Staszica oraz staszicowską tradycją. Podstawowym kryterium jest Staszic jako twórca, współtwórca, właściciel lub temat danego przedmiotu – bez względu na jego formę.

Muzeum posiada liczącą 42 obiekty kolekcję portretów Stanisława Staszica (grafiki, drzeworyty, obrazy olejne). Wśród nich są dzieła: A. Bozzy, J. Brydaka, T. Cieśliewskiego syna, A. Grabowskiego, J. Holewińskiego, L. Horwarta, J. Łoskoczyńskiego, A. Maurina, A. Oleszczyńskiego, K. A. Simona i W. Walkiewicza. Szczególną wartość mają najstarszy graficzny portret Stanisława Staszica autorstwa W. Śliwickiego (1824) oraz Portret Staszica w granatowym fraku z lat dwudziestych XIX wieku (obraz olejny na płótnie nieznanego malarza).

Przedmiotem gromadzenia są również muzealia ilustrujące epokę, w której żył i działał Stanisław Staszic. Są to głównie portrety osobistości polskich i obcych, które Staszic znał, z którymi współpracował, i o których pisał w swoich dziełach (zbiór liczy obecnie ponad 200 obiektów), sceny historyczne oraz widoki miast i zabytków architektury na ziemiach polskich i w krajach, które Staszic odwiedził (Niemcy, Francja, Austria, Włochy, Szwajcaria, Węgry – obecnie niespełna 220 obiektów). Muzeum posiada również nieduży liczący 24 obiekty zbiór kartograficzny map i planów miast z XVIII i XIX w. Są wśród nich m.in.: czteroarkuszowa *Mapa geologiczna ziem polskich i krajów sąsiednich* autorstwa Stanisława Staszica, mapy Rzeczypospolitej Obojga Narodów, Księstwa Warszawskiego, Królestwa Kongresowego, województwa lubelskiego, Tatr oraz Europy, Italii, Węgier, Kampanii Felice i osiemnastowieczny plan Wiednia i okolic.

W zbiorze rękopisów i druków (niespełna 80 obiektów) znajdują się dwa listy autorstwa Staszica, dziewiętnastowieczny rękopiśmienny odpis *Krótkiego rysu życia mego* – autobiografii

Stanisława Staszica, list gen. J. Zajączka do Staszica, pisma urzędowe z magistratur rządowych, w których pracował Staszic (Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji, Komisji Najwyższej Egzaminacyjnej) oraz dyplom lekarski F. J. Mikulińskiego z autografem Staszica jako prezesa Rady Szkoły Lekarskiej.

Muzeum posiada także liczący 273 obiektów zbiór medali, plakiet i medalionów. Są wśród nich egzemplarze z wizerunkami Stanisława Staszica autorstwa J. Aumillera, L. Szacznajdera, J. Wysockiego, E. Haupta, A. Tyblewskiego, E. Gorola i S. Dulnego, osób z epoki, a także wydarzeń historycznych związanych z życiem i działalnością tego znakomitego pilanina. Warto wymienić medale wybite z okazji: uruchomienia huty „Aleksander” w Białogonie pod Kielcami, inauguracji Uniwersytetu Warszawskiego, założenia Szkoły Lekarskiej w Warszawie, na postępowanie górnictwa polskiego, upamiętniające budowę traktu z Warszawy do Brześcia oraz medal Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk dla księcia warszawskiego Fryderyka Augusta. W kolekcji medali znajduje się wiele egzemplarzy wybitych staraniem szkół noszących imię Stanisława Staszica.

Muzeum gromadzi, jak już wspomniano, różnego rodzaju stasziciana tzn. wszelkie materialne świadectwa obecności Staszica w pamięci zbiorowej Polaków w XIX i XX w. Należy tutaj wymienić zbiór kart pocztowych z portretami Staszica i motywami staszicowskimi (obiekty architektury, szkoły, parki, place, ulice, pomniki – ponad 150 obiektów), fotografie (21 obiektów), znaki pocztowe o tej tematyce (ponad 100 obiektów), exlibrisy (niepełna 120 obiektów), czasopisma i druki ulotne. Wśród nich jest nieduży, ale interesujący zbiór pamiątek związanych ze szkołami staszicowskimi (zdjęcia, druki, broszury, świadectwa, odznaki), z których najstarsze pochodzą z okresu międzywojennego. Należy tutaj również wymienić komplet 26 numerów „Tygodnika Obrazkowego „Staszyc” wydawanego w Poznaniu, zbiór ponad 100 wykładów dla rolników, leśników i gospodyń wiejskich drukowanych i rozpowszechnianych w ramach Kursów Rolniczych im. S. Staszica, które prowadzono w latach 1925-1939, jedyny znaczek pocztowy z wizerunkiem Staszica (1951 r.), grafiki wykonane według dwóch obrazów J. Matejki, na których pojawia się Stanisław Staszic, mapę Szpicbergenu z oznaczoną Górą Stanisława Staszica oraz plan pieczary „Wertebny” na Podolu z Halą Wielką Kamienistą Pamięci Stanisława Staszica. Cenny jest także zbiór dokumentów związanych z działalnością Społecznego Komitetu Odbudowy Domu Stanisława Staszica z lat 1947-1948.

Ze względu na rangę twórczości pisarskiej Stanisława Staszica ważną częścią zbiorów muzeum jest księgozbiór, którego ozdobą są liczne wydania dzieł znakomitego pilanina, w tym również oczywiście wiele pierwodruków. W zbiorach Muzeum znajdziemy m. in.: *Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego* (egzemplarze pierwszego i drugiego wydania M. Gröllera, wydania supraskiego i trzeciego wydania autorskiego zamieszczonego w 1. tomie *Dzieł Stanisława Staszica* – Warszawa 1816), *Przestrogi dla Polski* (egzemplarze wydania M. Gröllera z maja 1790 r. oraz tekst zamieszczony w 1. tomie *Dzieł Stanisława Staszica*), *O statystyce Polski*, *Pochwała Andrzeja Zamoyskiego*, *Do seymu. Co się z nami stanie? Co nam we wszystkich działaniach na pierwszy uwadze mieć należy*, *Myśli o równowadze politycznej w Europie*, *O ziemiorodztwie Karpatów i innych gór i równin Polski oraz Ród ludzki. Poema dydaktyczna*, t. II. W księgozbiórce jest też sześć tomów *Dzieł Stanisława Staszica*.

Poza tym w zbiorze są tłumaczenia znakomitego pilanina: *Religia poema Pana Rassyna z francuskiego tłumaczone przez księdza Stasica kanclerza kolegiaty szamotulskiej*, *Poema Woltera o zapadnięciu Lizbony*, *Epoki natury przez Pana Buffon wydane w języku francuskim przez X. Stasica wytłumaczone na język polski* (wydanie pierwsze M. Gröllera z 1786 r., wydanie drugie J. Maja z 1803 r. i wydanie trzecie w 2. tomie *Dzieł Stanisława Staszica*), *Numa Pompiliusz drugi król Rzymu* (wydanie pierwsze i drugie M. Gröllera z 1788 i 1798 r., wydanie

trzecie warszawskie oraz pierwsze i trzecie wydanie berdyczowskie 1799 i 1817 r.) oraz *Iliada* Homera.

Oprócz tego w bibliotece muzealnej znajdują się specjalistyczne publikacje poświęcone poszczególnym aspektom życia i działalności Stanisława Staszica, zbiór dzienników, pamiętników i wspomnień liczący kilkadziesiąt tomów oraz publikacje ogólne związane z epokami Rzeczypospolitej Obojga Narodów, Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego. Księgozbiór Muzeum Stanisława Staszica liczy obecnie 4001 tomów.

Większość obiektów z muzealnej kolekcji została zdigitalizowana w pracowni reprograficznej Biblioteki UAM w Poznaniu. Skany i fotografie wybranych obiektów są dostępne na stronie internetowej muzeum.

Muzeum ze względu na niewielki budżet nie może przeznaczać zbyt wysokiej kwoty na zakup muzealiów w związku z tym będzie pobudzać osoby prywatne i firmy do przekazywania darów i finansowania zakupów. Muzeum posiada również niewielką powierzchnię magazynową w pomieszczeniach piwnicy i poddasza, natomiast księgozbiór zgromadzony jest w pokojach pracowników muzeum. Powierzchnie te są niewystarczające do prawidłowego gromadzenia zbiorów. Budynek Muzeum wyposażony jest w niezbędne, nowe urządzenia sygnalizacji włamania i pożaru.

Muzeum ze względu na niewielką powierzchnię obiektu nie posiada pracowni konserwacji, niezbędne prace zlecane są na zewnątrz. Posiadany zbiór muzealiów jest w dużej części w dobrym stanie i nie wymaga prac konserwatorskich. Co roku niewielkie kwoty przeznaczane są na konserwację wybranych najbardziej zagrożonych obiektów.

Badania i publikacje naukowe

Muzeum Stanisława Staszica w ramach prowadzonych badań organizuje co dwa lata „Spotkania Staszicowskie” tj. sesje naukowe poświęcone prezentacji najnowszych opracowań na temat Staszica z udziałem wykładowców z różnych ośrodków akademickich w kraju. Wyniki prac kolejnych sesji publikowane są w wydawanych przez muzeum „Zeszytach Staszicowskich”, ukazało się już 12 numerów.

Pracownicy Muzeum uczestniczą w konferencjach naukowych prezentując dorobek naukowy naszej instytucji i promując wiedzę o naszym regionie.

Kolejne podjęte działanie to przygotowanie do publikacji korespondencji Staszica oraz bibliografii staszicowskiej (publikacja w formie elektronicznej w formacie PDF) oraz opracowanie księgozbioru Staszica.

Innym niezwykle istotnym zadaniem jest publikowanie katalogów wystaw, których w każdym roku działalności jest około 10. Są tworzone do wystaw historycznych i wystaw sztuki współczesnej. W pierwszym przypadku zawierają krótki rys historyczny i opis wystawy ilustrowane fotografiami oraz pełną listę prezentowanych obiektów, a w drugim reprodukcje wybranych prac wraz z krótkimi tekstami autorów i notami biograficznymi. Muzeum publikuje również katalogi posiadanych zbiorów.

Ostatnich latach wydano następujące pozycje:

- *Pod znakiem Staszica. Katalog zbiorów Muzeum Stanisława Staszica w Pile*, wybór i opracowanie Józef Olejniczak
- *Korespondencja w materiach obraz kraju i narodu polskiego rozjaśniających 1807*, wstęp Marian Skrzypek, opracowanie tekstu i przypisy Józef Olejniczak,
- Stanisław Czarniecki, *Pokłosie staszicowskie*, red. Józef Olejniczak,
- Stanisław Staszic, *Ustawa Towarzystwa Rolniczego Hrubieszowskiego 1822*, red. Józef Olejniczak,

- Józef Olejniczak, *Stanisław Staszic 1755-1826*
- Stanisław Czarniecki, *Postać Staszica utrwalona w nazewnictwie nauk o Ziemi*
- *Było takie miasto. Piła na dawnych kartach pocztowych 1896-1944* Rafał Ruta, Maciej Usurski
- *Obóz jeniecki w Pile. Wspomnienia jeńców*, wybór i opracowanie Maciej Usurski
- Monika Parda, *Przebudzenia* (tomik poezji)

W ramach prowadzonych badań planowane jest nagranie kilku/kilkunastu krótkich filmów (5-10 minutowych) poświęconych wybranym interesującym i mało znanym aspektom życia i działalności Stanisława Staszica pod wspólnym tytułem *Żył nie dla siebie...* Filmy docelowo będą umieszczone na stronie internetowej Muzeum i prezentowane w lokalnej telewizji.

Edukacja i upowszechnianie

Szeroko rozumiana działalność edukacyjna jest i pozostanie jednym z ważniejszych pól działalności Muzeum Stanisława Staszica w Pile. W ramach tego obszaru działania organizujemy kolejne edycje Stasziciady Pilskiej, tj. serii działań kulturalnych popularyzujących postać Staszica (konkursy, koncert, pokaz sztuki Teatru Telewizji TVP pt. „Szpieczy Staszica” i spotkanie z autorem scenariusza p. Romualdem Karasiem, inne działania).

Muzeum realizuje również cykl wykładów pt. „Stanisław Staszic – ster dla swojego pokolenia i pochodnia dla następnych” (wykłady w pilskich szkołach i w placówkach poza Piłą w regionie północnej Wielkopolski). Lekcje muzealne w Muzeum w najbliższym czasie odbywać się będą systematycznie ze względu na zatrudnienie specjalisty ds. edukacji, który opracuje ofertę z wykorzystaniem przestrzeni w ogrodzie Muzeum.

Zacieśniona zostanie współpraca z uczelniami wyższymi, w szczególności z Państwową Uczelnią Stanisława Staszica w Pile oraz Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Nadnoteckim Instytutem UAM w Pile pod kątem udziału studentów w zajęciach organizowanych przez Muzeum Stanisława Staszica jak i przygotowywania przyszłych absolwentów do współpracy z Muzeum.

Kontynuowana będzie dobrze układająca się współpraca z Uniwersytetami Trzeciego Wieku działającymi w Pile i regionie oraz Klubem Seniora i Związkiem Emerytów i Rencistów.

Szczególnie ważne jest utworzenie miejsca w muzeum, w którym będą mogły odbywać się warsztaty i lekcje muzealne.

Działalność wystawiennicza

Muzeum prezentuje wystawę stałą oraz organizuje wystawy czasowe i plenerowe. Wystawa stała dotyczy życia i działalności Stanisława Staszica, zajmuje 4 pomieszczenia na parterze budynku. Pomieszczenia wystawiennicze są jeszcze w piwnicy, tam umieszczane są wystawy czasowe i wystawy sztuki współczesnej. Natomiast wystawy plenerowe umieszczane są najczęściej w ogrodzie muzeum lub w przestrzeni miasta. W ciągu roku muzeum przygotowuje średnio około 10 wystaw, w tym wystawy sztuki współczesnej (fotografia, malarstwo, grafika, rzeźba i inne).

W roku 2020 odbyły się następujące wystawy:

| Lp. | Rodzaj wystawy | Nazwa wystawy | Termin realizacji | Autor i miejscowość |
|-----|----------------------------|--|--------------------------|---|
| -1- | -2- | -3- | -4- | -5- |
| 1. | Fotografia | <i>"Trójca w jedni"</i> | styczeń i luty | J. Bernaś, Katowice |
| 2. | Fotografia | <i>"Stopklatka obecności"</i> | luty i marzec | Danuta Węgiel, Kraków |
| 3. | Rzeźba | <i>"Zarys"</i> | maj i czerwiec | Jacek Jagielski, Poznań |
| 4. | Plenerowa (historyczna) | <i>"Życie towarzyskie, sport i rekreacja w dawnej Pile"</i> | czerwiec, lipiec | Scenariusz Maciej Usurski |
| 5. | Fotografia | „Aneks 2” (Wystawa fotografii prezentowana w ramach 5. Wielkopolskiego Festiwalu Fotografii im. I. Zjeżdżałki) | październik, listopad | W. Beszterda, Z. Mackiewicz |
| 6. | Historyczna | „Imaginuj sobie Waćpan...” | wrzesień | M. Usurski |
| 7. | Plenerowa (historyczna) | <i>"Plakaty z okresu wojny polsko- bolszewickiej 1919- 1920"</i> | sierpień, wrzesień | M. Usurski |
| 8. | Plenerowa (historyczna) | „Fotograficzny zapis historii odrodzonego państwa” | listopad, grudzień | A. Zygmuntowicz, W. Beszterda we współpracy z „Doliną Noteci” |
| 9. | Wystawa pokonkursowa | <i>11. Międzynarodowe Biennale Miniatury</i> | grudzień | Organizator Biennale - Ośrodek Promocji Kultury "Gaude Mater" w Częstochowie |

| | | | | |
|--|--|--|--|---|
| | | | | Współorganizator - Muzeum S. Staszica w Pile |
|--|--|--|--|---|

W 2021 r. Muzeum nie prowadziło działalności wystawienniczej w budynku ze względu na trwające prace związane z modernizacją i poprawą warunków funkcjonowania.

Planujemy organizację nowej wystawy stałej tak, by spełniała standardy współczesnych wystaw i oczekiwania odwiedzających (nowoczesne narzędzia wystawiennicze, interaktywność).

Kształtowanie postawy staszycowskiej

Pamięć o autorze *Przestróg dla Polski* była trwałym elementem życia Polaków w XIX i XX w. Z czasem jego postać stała się wzorcem postawy, do której odwoływali się rzesze szeroko rozumianego postępu, społecznicy zajmujący się szerzeniem oświaty i nauki, twórcy cywilizacji przemysłowej oraz inni propagatorzy pracy od podstaw. Cały ten ruch wokół osoby Staszica składa się na „staszycowską tradycję”. Została ona zapoczątkowana zaraz po śmierci Staszica, przybierając postać żywiołowego kultu jego osoby.

Muzeum Stanisława Staszica jest dzisiaj instytucją stawiającą sobie za cel pełne poznanie biografii autora *Uwag nad życiem Jana Zamoyskiego*, zebranie kompletnej dokumentacji naukowej związanej z jego życiem, działalnością i kultem, zebranie i skatalogowanie staszycianów rozproszonych na terenie całego kraju, opracowanie staszycowskiej bibliografii, ikonografii i archiwaliów. Jednym słowem muzeum zmierza do tego, aby stać się centrum wiedzy o życiu i działalności znakomitego pilanina.

Galeria Muzeum Stanisława Staszica

Galeria MS istnieje przy **Muzeum Stanisława Staszica w Pile od 2003 roku**. Pomysłodawcą i kuratorem programowym Galerii jest fotografik **Wojciech Beszterda**. Galeria prezentuje fotografię, malarstwo, rysunek, grafikę, obiekty przestrzenne. Każdego roku w Galerii prezentuje swoje prace około 8 współczesnych twórców.

Saloniki literackie, spotkania autorskie, promocje książek

W Muzeum organizowane są „Saloniki literackie” – spotkania z autorami książek, tomików poezji podczas których prezentowany jest ich dorobek poprzez recytację, śpiew, czytanie fragmentów prozy, rozmowy. Inną działalnością są spotkania ze współczesnymi podróżnikami, którzy prezentują „dzienniki podróży” (S. Staszic prowadził również dzienniki swoich podróży) – rozmowy, prezentacja zdjęć, rysunków i innej dokumentacji, porównywanie z dziennikami Stanisława Staszica.

Dla poprawnego funkcjonowania galerii przeprowadzono modernizację tj., pogłębiono piwnice, wykonano systemy wentylacyjne, wymieniono stolarkę okienną i dostosowano obiekt dla osób niepełnosprawnych, by mogli uczestniczyć w wydarzeniach organizowanych przez muzeum.

Muzeum jako atrakcja turystyczna Północnej Wielkopolski

Muzeum powinno stać się ważnym **produktem turystycznym** regionu. Dlatego na czas wakacji przygotowujemy specjalną ofertę pt. „Lato w Muzeum”. Proponujemy oprócz wystaw stałych i czasowych w budynku muzeum także wystawy plenerowe w ogrodzie. W okresie letnim w ogrodzie odbywają się koncerty jazzowe, na które zapraszamy najwybitniejszych polskich artystów. Koncerty cieszą się dużą popularnością wśród mieszkańców miasta i regionu.

W 2021 r. wykonano dodatkowe wejście od strony ogrodu do muzeum, by publiczność mogła korzystać z toalety, a także, by artyści mogli wyjść bezpiecznie ze swoimi często drogocennymi instrumentami (do tej pory jedyne wyjście od strony ruchliwej ulicy).

Kolejną ofertą dla turystów są „Spacery ze Staszicem po Pile”. W ramach spacerów proponujemy 3 trasy podczas których nie tylko poznajemy miasto, ale także dowiadujemy się o związkach Staszica i jego rodziny z Piłą, a także o jego życiu i działalności. Jest to oferta skierowana zarówno dla grup jak i indywidualnych osób.

Od 2022 r. Muzeum rozszerzy ofertę letnią o cykliczne zajęcia dla dzieci i młodzieży w związku z zatrudnieniem osoby ds. edukacji.

Z myślą o turystach zagranicznych wystawa stała wyposażona są w podpisy pod obiektami oraz posiadamy foldery muzeum w języku angielskim i niemieckim. Planujemy również zmodyfikować stronę internetową Muzeum tak, by pojawiły się na niej informacje w języku angielskim, niemieckim. Lepszej promocji Muzeum służą także wydawnictwa wielojęzyczne.

W ostatnim czasie dostosowano budynek do potrzeb osób niepełnosprawnych, które są dzisiaj niezwykle aktywne i chcą korzystać ze wszystkich wydarzeń kulturalnych, w tym ofert muzeów. W planach jest organizacja wystawy stałej z dostępnością dla osób o specjalnych potrzebach: dostosowanie prezentacji dla osób niesłyszących i niedosłyszących poprzez umieszczenie napisów oraz audiodeskrypcja dla osób niewidzących i niedowidzących poprzez włączenie odpowiednich funkcji na ekranach prezentacji (przygotowanie audiodeskrypcji do wybranych obiektów - tekst i lektor; przygotowanie tekstu uproszczonego i napisów).

Kolejnym działaniem we współpracy z organizatorem - Gminą Piła powinno być ustawienie przy głównych drogach dojazdowych do miasta od strony Bydgoszczy, Koszalina, Wałcza, Gorzowa Wielkopolskiego i Poznania tablic informacyjnych (Piła Gród Staszica). Na tablicach powinna znaleźć się również informacja o muzeum.

Fundacja Muzeów Wielkopolskich

Muzeum Stanisława Staszica figuruje w wykazie Muzeów Wielkopolskich prowadzonym przez Fundację. Na bieżąco przekazuje informacje dotyczące wydarzeń w muzeum, które są zamieszczane na stronie fundacji. Pracownicy biorą udział w szkoleniach oferowanych przez fundację, w ten sposób podnoszą swoją wiedzę i umiejętności, a także integrują się ze środowiskiem wielkopolskich muzealników.

Muzeum pięć razy było laureatem nagrody „Izabella” w prestiżowym konkursie wielkopolskiego środowiska muzealniczego na najwybitniejsze wydarzenie muzealne roku.

Współpraca z samorządami lokalnymi oraz innymi instytucjami i stowarzyszeniami

Organizatorem dla Muzeum Stanisława Staszica w Pile jest Gmina Piła, w związku z tym współpraca jest ścisła i w szerokim zakresie.

Muzeum współpracuje ze szkołami różnego typu z Piły i okolic, a także z Towarzystwem Szkół Staszicowskich, który zrzesza ponad 40 szkół z całej Polski. Klub działa ponad 30 lat i tyle samo lat trwa ta współpraca. Celem Towarzystwa jest organizowanie szeroko pojętej współpracy i wzajemnej pomocy szkół noszących imię Stanisława Staszica dla osiągnięcia przez te szkoły oczekiwanych przez społeczeństwo efektów pracy dydaktyczno-wychowawczej. Muzeum wspiera działalność Towarzystwa w zakresie merytorycznej wiedzy na temat patrona szkół oraz poprzez wygłaszanie prelekcji, opracowanie niezbędnych materiałów, organizowanie konkursów. Dodatkowo Muzeum prowadzi stronę internetową Towarzystwa.

Muzeum współpracuje z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Piły i regionu, w szczególności z:

- Organizacją Turystyczną Północnej Wielkopolski „Dolina Noteci”
- Stowarzyszeniem Magnus Ventus
- Towarzystwem Miłośników Miasta Piły
- Towarzystwem Przyjaźni Polsko- Francuskiej

Nawiązaliśmy współpracę ze Spółdzielniami Socjalnymi „Nowe Horyzonty” i „Zielona Piła” w zakresie świadczenia wzajemnych usług i wspierania działalności.

Szczególne znaczenie w działalności Muzeum ma współpraca ze stowarzyszeniami i instytucjami zrzeszającymi seniorów w Pile: Uniwersytet Trzeciego Wieku; Nadnotecki Uniwersytet Trzeciego Wieku; Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Okręgowy w Pile; Klub Seniora. Pracownicy Muzeum opracowują specjalną ofertę dedykowaną dla seniorów zamieszkujących Piłę i okolicę.

Bliska jest współpraca z Muzeum Okręgowym w Pile polegająca na tworzeniu wspólnych wydarzeń na Noc Muzeów, wypożyczaniu obiektów na organizowane przez obydwie instytucje wystawy czasowe, a także wymianie doświadczeń i pomocy w codziennej pracy.

Muzeum współpracuje również: z Poznańskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, Wielkopolskim Muzeum Niepodległości, Muzeum Ziemi Czarnkowskiej, Muzeum Ziemi Nadnoteckiej im. W. Stachowiaka w Trzciance, Muzeum im. ks. Stanisława Staszica w Hrubieszowie; Ośrodek Promocji Kultury "Gaude Mater" w Częstochowie.

Finanse

Muzeum Stanisława Staszica w Pile jest samorządową instytucją kultury posiadającą osobowość prawną, a jej gospodarka finansowa opiera się na zasadach samodzielności finansowej. Większość środków jakimi dysponuje instytucja pochodzi z dotacji podmiotowej, z budżetu gminy. Podstawą gospodarki finansowej instytucji kultury jest plan finansowy ustalony przez dyrektora, z zachowaniem wysokości dotacji organizatora. Organizator przekazuje instytucji kultury środki finansowe w formie dotacji podmiotowej na dofinansowanie działalności bieżącej w zakresie realizowanych zadań statutowych, w tym na utrzymanie i remonty obiektów.

Dotacja podmiotowa stanowiła w roku 2021 około 98 % przychodów ogółem, które osiągnęło Muzeum Stanisława Staszica. Pozostałe 2 % to przychody uzyskane z działalności statutowej (opłaty wstępu, sprzedaż wydawnictw, opłaty reprograficzne oraz odsetki bankowe). Wysokość dotacji podmiotowej w roku 2021 wynosiła 506 090,00 zł. W tej kwocie mieścił się roczny fundusz płac, który wyniósł około 329 000,00 zł (276 000,00 wynagrodzenia plus 53 000,00 zł pochodne od wynagrodzeń). Oznacza to, że około 65 % dotacji podmiotowej jest przeznaczony na pokrycie kosztów zatrudnienia.

Pozostała kwota z dotacji podstawowej a więc 177 090,00 zł wystarcza na pokrycie podstawowych, stałych kosztów utrzymania budynków i podstawowych kosztów administracyjno-gospodarczych jak również organizację przedsięwzięć kulturalnych.

Kwota 177 090,00 została przeznaczona w roku 2021 na pokrycie następujących kosztów:

- 18 000,00 - energia (woda, co, energia elektryczna)
- 108 090,00 zł – usługi obce
- 33 000,00 zł – zakup materiałów i wyposażenia
- 2 000,00 zł – wynagrodzenia bezosobowe
- 16 000,00 zł – pozostałe wydatki (szkolenia, podróże służbowe, świadczenia urlopowe itp.)

Z dochodów własnych lub pozyskiwanych z innych źródeł pozabudżetowych pokrywana jest w całości działalność podstawowa, a więc organizacja wystaw, działalność edukacyjna, naukowa, wydawnicza, zakupy i konserwacja muzealiów, zakupy do biblioteki, honoraria itp. W 2021 roku Muzeum przeznaczyło na ten cel całą wypracowaną przez siebie kwotę.

Wysokość dotacji podmiotowej i wypracowane przychody własne utrzymały się na podobnym poziomie na przestrzeni kilku lat. W ostatnich dwóch latach w związku z pandemią Covid 19 kwota dotacji została obniżona, a koszty funduszu płac, utrzymania obiektu i działalności wzrosły. Perspektywy finansowe nie pozwalają na planowanie wydatków inwestycyjnych. Organizator nie może przekazać wyższej dotacji ze względu na ograniczone środki w budżecie miasta, w związku z tym należy podjąć próby pozyskania na cele inwestycyjne środków zewnętrznych.

Podsumowanie

Dzięki realizacji programu, Muzeum Stanisława Staszica osiągnie znaczący rozwój na wszystkich polach swojej aktywności, tj. gromadzenia, konserwacji i naukowego opracowania zbiorów, działalności badawczej, edukacyjnej, upowszechnieniowej oraz ochrony i zachowania zabytkowego domu. Potwierdzi swój status instytucji wiodącej w regionie w zakresie ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturalnego. Muzeum m. in.:

- powiększy swoje zbiory o ok. 150 obiektów,
- w zakresie działalności naukowej nadal organizować będzie sesje naukowe i wydawać własne periodyki oraz katalogi zbiorów,
- poszerzy ofertę edukacyjną o lekcje muzealne, grę miejską edukacyjną, konkursy, specjalne strefy dziecka podczas dużych wydarzeń np. Noc Muzeów,
- zmodernizuje dotychczasowe wystawy z wykorzystaniem nowoczesnych technik ekspozycyjnych,
- przygotuje ofertę wystaw możliwych do zrealizowania w kraju i za granicą,
- powoła do życia Klub Miłośników Muzeum Stanisława Staszica popularyzujący staszicowską tradycję,
- skonsoliduje środowisko lokalnych i regionalnych twórców poprzez organizację spotkań w ogrodzie muzeum,

- podniesie walory Muzeum jako produktu turystycznego poprzez rozbudowę i nowe funkcje
- poprawi warunki przechowywania i wystawiania zbiorów,
- podejmować będzie starania o pozyskanie środków spoza budżetu w celu wyposażenia muzeum nowoczesne środki wystawiennicze, wzbogacenie oferty działań, podniesienia walorów oferty turystycznej regionu

Monitorowanie i ewaluacja programu

Przewiduje się monitoring programu, jako instrument kontroli przebiegu procesu realizacji zawartych w tym dokumencie zamierzeń.

Monitoring umożliwi korygowanie działań, które nie przynoszą planowanych efektów i rezultatów, reagowanie na zmiany sytuacji w regionie, sektorze kultury oraz przedstawienie opinii publicznej, a także jednostkom nadrzędnym rozliczenia przeznaczenia i wykorzystania publicznych środków finansowych na rozwój i wsparcie Muzeum.

Joanna Rychlik - Łukasiewicz